

Uredništvo i uprava
ZAGREB, Masarykova 28a,
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
julijske krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

»Jadranski koledar« za 1937 je
odličan almanah emigracije.
Kupujte ga — čitajte i širite —
jer time širite propagandu za
naš narod pod Italijom!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

MARIO NORDIO

Tržaški »Piccolo« je zopet otvoril kampanju za zблиžanje z našo državom. Takrat ne stoji v ospredju već glavni urednik Rino Alessi, katerega časnikarska preteklost ni bila baš posebno priporočljiva za tak posel. Zato silijo sedaj v ospredje drugoga urednika tržaškega lista, Maria Nordia.

V drugem članku, ki ga je napisal Nordio za tržaški »Piccolo«, je navedel vsa področja, na katerih bi se morali zблиžati Jugoslavija in Italija, in ga je zaključil s pozivom na beograjske in druge jugoslovenske časnikarje, da naj pokažejo večje razumevanje za novo Italijo. Toda že prva zahteva v tem pogledu, da naj namreč jugoslovenski tisk prenehajo pisati o tem, da Italija vodi pravo časnikarsko kampanjo, za pridobivanje jugoslovenske naklonjenosti, je v očitnem nasprotju s serijo član- kov, ki jih je pisal prej Alessi in ki jih sedaj nadaljuje sam Nordio.

Še večjo smolo pa je imel z drugo zahtevom, češ da je že čas, da »prenehaj absurdno namigivanje na fašistični teror«, kajti kakor za nalašč sledi Nordiovega članka v »Piccolu« od 27. t. m., kjer je iznesel to zahtevu, poročilo iz Rima, da se je s kr. ukazom podaljšala funkcijska doba izrednega sodišča za zaščito države do 31. decembra 1941. Ko se je to sodišče ustanovilo, je bila njegova funkcijska doba omejena do konca leta 1931. Tedaj pa se je prvič podaljšala za nadaljnjih pet let. Mussolini sam je ta ukrep med drugim takole utemeljil:

»Razlogi, ki zahtevajo, da se še dalje ohrani izredno sodišče, moramo iskati tudi v dejstvu, da v nekaterih obmejnih conah obstojajo ognjišča zločinske infekcije, ki jih vžigajo in netijo elementi onstran meje. Ta moramo na najbolj energičen in najhitrejši način uničiti. Da uspešno zatremo to zločinsko delovanje tujega izvora, je pripočljivo, da ohranimo izredno sodišče, ki združuje z eksemplarnostjo svojih sodb hitro postopanje. To je tem bolj potrebno, ker zavisi od miru v tem ozemlju v najvišji meri ne samo mir nacije, temveč tudi evropski mir.«

Kako krvoločne so bile sodbte tega sodišča v zadnjem petletju, naj pričata samo procesi proti onim 13 docela nedolžnim mladencem iz Koprivišča, ki so bili obsojeni na skupno 330 let ječe, dasi je bilo sodišče in sam Mussolini prepričan o njihovi nedolžnosti, in obsodba jugoslovenskih državljanov, 52letnega trgovca in gostilničarja Tomaža Groharja in 58 letnega lesnega trgovca Ivana Zgaga, na dvajsetletno ječo na podlagi umetno montirane špijonažne afere samo da bi jima kot dvolastnikoma onemogočili trgovino in obrt na italijanskem ozemlju. Ni pa še mesec dni od tega, ko sta bili celo njuni ženi, ki sta v odsotnosti možev vodili trgovino in obrt v Italiji, bili izgnani iz Italije.

Mariju Nordiu očitno tudi ni znan žalosten primer, ki se je pred mesecem dni odigral v bližini Trsta, kjer je karabinjerski brigadir dal brez vsakega povoda ustreliti na cesti mladega družinskega očeta Augusta Smodlako ko se je vračal od dela domov k svoji ženi, ki je komaj ustala od porodne postelje. Mario Nordio morda res ne ve prav ničesar o tem in o podobnih dejanjih, kajti o njih ne smejo pisati italijanski listi. Sedaj pa zahteva Nordio, da bi o njih molčali tudi jugoslovenski listi, kakor da se ne bi taki teroristični čini več dogajali, ako ne bi o njih pisali listi.

Toda tudi z drugimi svojimi argumenti nima Nordio večje sreče. Računati mora z izredno slabim spominom »Piccolovih« čitateljev, ako jim danes servira izjavo, da je »Jugoslavija realnost in da so oni (okoli »Piccola« namreč) to trdili tudi tedaj, ko je bilo v nekaterih krogih razširjeno prepričanje, da je Trodelno kraljevstvo (Regno Tripartito) samo politični izraz in da bi že najmanjši suknek lahko zrušil to umetno stavbo.

Iza Rina Alessia Mario Nordio

PONOVA TALIJANSKA KAMPANJA ZA PRIJATELJSTVO S JUGOSLAVIJOM

Kampanju vodi i sada „Piccolo“ — Jugoslavenska štampa prenosí članke Maria Nordia bez komentara.

U JUGOSLAVIJI IMA 70.000 EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE, KAŽE „PICCOLO“

Mario Nordio podvlači da je Jugoslavija stvarnost

Urednik i dugogodišnji bečki izjavitelj »Piccola« g. Mario Nordio, koji se bavio neko vrijeme u Beogradu, objavio je u »Piccolu« od 25 decembra opširan članak o talijansko-jugoslovenskim odnosima u vezi s jednom izjavom koju mu je dao pretsjednik vlade g. dr. Milan Stojadinović. U članku se g. Nordio zalaže za talijansko-jugoslovensko zблиženje i donosi sljedeću izjavu g. dra Stojadinovića:

»Članici Rina Alessija koji su nedavno štampani u »Piccolu« o odnosima talijansko-jugoslovenskim učinili su najbolju impresiju u Jugoslaviji, a tako isto bili su i sa moje lične strane mnogo uvaženi, jer su bili inspirisani idejom zблиženja dviju zemalja, što je, u stvari želja svih nas. Uostalom, vaše lične impresije koje ste imali ovih dana u Beogradu, vjerovatno su vam dokazale, da želje i osjećaje koji su bili izraženi u člancima »Piccola« u potpunosti dijelimo i mi.«

Dalje u tom članku g. Nordio veliča ličnost i vanredne državničke sposobno-

sti pretsjednika vlade g. dra Stojadinovića i onda završava:

»Mussolini je jednoga dana rekao velikku istinu koja je iznenadila svojom elementarnom logikom. On je rekao: »Historija se mijenja, ali geografija ne.« Na osnovu toga kao i na osnovu svih mogućih i nemogućih historijskih događaja Italija i Jugoslavija naći će se uvijek u dodiru na Jadranu. Ispitivanje uzajamnih odnosa političkih i ekonomskih neće biti stvar jednoga dana. Mnogo je grešaka učinjeno i mnogo je otrova usuto s izvjesne strane, koja je imala interesa da nas drži u neprijateljskom stavu i razdvojene. Prema tome trebati će mnogo strpljivog rada, a pored svega i međusobnog upoznavanja. Kaže se, da dobra volja pokreće bregove, pa ako je tako, zašto ta dobra volja ne bi mogla da približi Apeninski poluotok Dinarskim planinama?«

Trgovačke veze su takodjer takve kao da Italija uopće nije susjed Jugoslavije. Tako je Italija u posljednjih 18 godina ne samo u duhovnom pogledu, nego i u djelatnosti privrednih preduzeća, u odnosu

prema Jugoslaviji, bila potpuno po strani dok su naprotiv Amerikanci napunili jugoslovensko tržište svojim automobilima. Englezi investirali kapitale u jugoslovenske rudokope, Mađari obezbjedili snabdjevanje željezničkog materijala u Jugoslaviji i tako dalje. Zato ima mnogo da se radi u uzajamnom interesu.

Naposlijetku g. Nordio izražava želju, da talijansko-jugoslovenski sporazum ne ostane samo na papiru, nego da udje u krv dvaju naroda, a tome, veli on, u prvom redu treba da doprinese talijanska i jugoslovenska štampa.

DRUGI ČLANAK MARIA NORDIA O JUGOSLAVIJI KAO STVARNOSTI

U drugom dopisu iz Beograda, koji je objavio »Piccolo« 27 decembra, g. Mario Nordio, kao što je obećao u svom prvom dopisu, ispituje mogućnosti za talijansko-jugoslovensko zблиženje.

Prije svega g. Nordio tvrdi da je raspoloženje javnog mišljenja u Jugoslaviji za otvoreno i srdačno zблиženje između Jugoslavije i Italije već tako da i oni krugovi, koji su do nedavno bili nepomirljivi, sada pokazuju takodjer želju da se uklone sve prepreke koje stoje na putu uzajamnoj saradnji.

Za ovu saradnju — po tvrdjenju g. Nordia — ne zalažu se samo privredni, nego takodjer i politički i kulturni krugovi u Beogradu i u Zagrebu. Zbog toga izjava pretsjednika jugoslovenske vlade g. dr. Stojadinovića, koju je g. Nordio donio u svom prvom dopisu, ne pretstavlja, po njegovom tvrdjenju lično mišljenje g. dr. Stojadinovića, nego je ovo izjava u punoj saglasnosti sa osjećajima znatnog dijela jugoslovenske javnosti.

Zatim g. Nordio u ovom dopisu prelazi na ispitivanje sadašnje situacije. Politički odnosi između Italije i Jugoslavije, iako se zapaža osjetan optimizam, nisu u stvari ni ukoliko napredovali. Ali osjećanje koje se postepeno javlja u jugoslovenskom javnom mišljenju omogućit će uskoro smirenje i povjerenje, a to je, kaže g. Nordio neuporediv psihološki faktor, koji će moći spontano da dovede do jednog korisnog sporazuma.

PRIVREDNI ODNOSI SA ITALIJOM

Što se tiče privrednih odnosa, situacija takodjer nije nepovoljna, iako postoje sve mogućnosti za uzajamno privredno dopunjavanje. U jugoslovenskom izvozu je Italija do abesinskog rata imala prvo mjesto, ali je zbog sankcija uzajamna trgovinska razmjena opala. Poslije nedavno zaključenog trgovinskog sporazuma primjećuje se (Nastavak na 2. strani)

MRAK KORIGIRA NORDIA

Direktor »Corriere istriano« i talijanski »poslanik« u rimskom parlamentu, Giovanni Maracchi (Mrak) napisao je u svome listu 30 decembra 1936 ovaj članak pod naslovom »Mjura« (Mjera) kao korekturu članka Nordiovega u »Piccolu«. Prenosimo doslovno taj Mrakov članak, koji je štampan kursivom na prvoj stranici »Corriere istriano«.

Mario Nordio je simpatičan drug, rumen, nasmijan, dobroćudan, a osim toga ima i zlatno pero, koje lako i obilno teče po svakoj vrsti papira za rukopise, bilo za uvodnike, bilo za bilješke, bilo kao naročiti izaslanik. Ali se bojimo da je ovih dana njegovo pero teklo previše tako, do mu gdje i gdje nije dalo vremena da u nj malo bolje upre oko.

Tako se moglo desiti da nam prijatelj Nordio u tri duga članka pripovijeda kako je u zemlji naših susjeda našao samo evjetanje nada u saradnju s Italijom, otvaranje srca kao bijele visibabe iza zimskog leda, »sunce optimizma«, koje grije ekonomske krugove te im otvara ružičaste perspektive dobrih poslova sa našom zemljom. Ali zatim eto njegovo brzo pero dolazi da nam brblja, kako u onoj nekoj zemlji nije nikad bilo tako dobro — pravo blaženstvo blagostanja — kako ta zemlja nije imala nikad toliko kupaca, toliko »izvanredne klijentele« kao tada kad je njezina roba ostala blokirana na našoj granici radi talijanskih protusankcija. Ali onda treba reći, da ovi ekonomski krugovi hoće baš da puknu od blagostanja, ako njihove nade evatu

članici u kojima govorimo jesu četiri »vojiova« prema nečemu što je još unostije, na primjer trgovački odnosi sa Italijom.

Tako se desilo da se prijatelj Nordio muči da nam u tri stupca na dan opisuje znakove »nove atmosfere«, koju on osjeća da se diše svagdje kamogod on upre svoje korake. A što čini njegovo brzo pero? Ponaoblja i pripovijeda nam sa mnogo odrješenja, uvijek o dobroj stvari, ono što pišu najraširenije novine one sretne zemlje. I za naše osjećanje kao Talijana čitamo i mi o fašističkom teroru, o maltretiranju turista sa strane milicije i doznajemo da fašistička Italija mora da traži sporazum s Engleskom radi teškog unutrašnjeg položaja i da si mora pridobiti blagoljubnost Jugoslavije. I kao da to nije dosta, doznajemo takodjer, da u »najotmjenijem noćnom lokal« glavnog grada one kraljevine Meda i Mlješka otmjena se publika od srca zabavlja, kad joj njezin oblubljeni glumac nabroja izraze kao: talijanski odpranci, lazaroni — makaroni — svi svi in malora.

Sitnice, maleni madeži, koji ne kvare optimizam prvom talijanskom novinaru, koji je prešao granicu kod Postojne iza kako je Italija u malo mjeseci uništila vojsku jednog ratobornog naroda, koji nije imao elegantnih varietea, ali si je mnogo utvarao: i iza kako su najsilnije države na svijetu sa jedno 50 drugih manje silnih uz njih morale staviti u korice svoje prijetnje i povući se pred oružanom voljom Dučea i talijanskog naroda.

Od tada, ako se ne varamo naš je nalog da podignemo stil života naše rase na imperijski stepen. A so stilom i jezik.

Čitateljem »Piccola« je gotovo se dobro v spomenu, da so bili ti krogi tudi v uredništvu tega tržaškega glasila, in da so prav njegovi članki bili čestokrat najbolji strupeni.

Mario Nordio je gotovo tudi pozabil na vso bolj ali manj uradno publicistiko, ki jo je »Piccolo« tako hvalil v svojih kolonah in ki je bruhala strup proti naši državi in našemu narodu. Omenimo od neštetihih takih knjižnih publikacij samo knjigo A. Besozzija in V. A. Martinija »La Jugoslavia e la pace europea«, ki je izšla v Milanu l. 1930. Knjiga nosi kot geslo besede, ki jih narekoval Carlo Delcroix:

»...kraljevina treh obrazov in sedmih jezikov, žalostna goba, ki se je rodila neko noč v sencu versalskega parka. ki kaže svoj umazan klobuk med Trakiškim morjem in Zalivom sv. Marka in ki si dela prst na čoku latinskega hrista.«

Na strani 258 iste knjige, ki je izšla z odobrenjem in gotovo tudi z materialno pod-

poro fašistične stranke in državnih oblasti pa čitamo, da »je Jugoslavija pri izvajanju svojih načrtov naletela na trnje irendentizmov in gibanj manjšin, ki ne bodo dale miru umetelni državni tvorbi, ki jo nosijo bajoneti«.

Tudi s svojimi predlogi za kulturno zблиžanje prihaja Nordio ob nepravem času. Ne maramo tu zopet ogrevati pesem o brutalnem zatiranju vsakega kulturnega delovanja našega naroda na Primorskem, pač pa hočemo opozoriti samo na razne dogodke iz zadnjega časa, ki utegnejo ovirati vsako tako zблиžanje. Saj je pa z začetkom zimskega semetra 1936-37 trgovinska visoka šola v Trstu odpravila srbohrvatski jezik kot relativno obvezen predmet iz svojega učnega programa in ga je degradirala na stopnjo prostega predmeta. O tem se g. Nordio lahko podrobnije informira pri svojem kolegu Urbaniju Urbancu, ki je bil lektor srbohrvatskega jezika na univerzi. Ni še mesec dni preteklo od tega, odkar je goriški škofijski ordinariat sklenil, da ne bo

več dovolil, da bi kak tuji (čitaj jugoslovenski) umetnik krasil cerkve na Goriškem. Morda g. Nordiju tudi ni znano, da se noben italijanski avtor ne upa prevesti kakre slovenske povesti v italijanski jezik, iz strahu, da ne pade v nemilost pri fašistih.

Popolnoma pravilno poudarja Nordio, da je predvsem krivda Italije, ako niso turistične zveze tako tesne, kakor bi bilo pričakovati med dvema sosednjimi državama. Dovoljujemo si pa vprašati g. Nordia, ali mu je znano, kolikim našim rojakom iz Trsta, Gorice in Istre je bila odbita prošnja, da bi smeli za praznike obiskati svoje rojake v Jugoslaviji, in kolikim Primorcem, ki so sedaj jugoslovenski državljanji, je bilo zabranjeno, da gredo na obisk v svoje rojstne kraje.

Iz vsega tega dovolj jasno izhaja, da je treba resnično izpremeniti naziranje, pa tudi delovanje. Toda Mario Nordio je obrnil svoj poziv na napačni naslov. Obrniti bi se moral na svoje italijanske kolege in na zastopnike italijanske vlade.

PONOVA TALIJANSKA KAMPANJA ZA PRIJATELJSTVO S JUGOSLAVIJOM

čuje se jedno intenzivno obavljanje trgovinskih odnosa, ali cifre koje su zabilježene sada zaostaju još za ciframa iz vremena prije sankcija. Kao što se Italija oslanjala na prijateljske države, koje su za vrijeme sankcija s njom saradivale, tako je i Jugoslavija, koristeći se jednom čudesnom žetvom, kao što je bila ovogodišnja, privukla internacionalnu klijentelu i našla dobre kupce za svoje drvo i stoku, koja je bila blokirana na talijanskoj granici.

Radikalni preokret je zbog toga nastao u tabeli uzajamne trgovinske razmjene. Velika Britanija, iako geografski mnogo udaljena od Jugoslavije, zauzela je prvo mjesto među uvoznicima jugoslovenskih proizvoda. Njemačka je na čelu onih koji su zakupili obilne rezerve jugoslovenskog žita. Pošto se, međutim, po klimskim sporazumima mora da uravnoteži uvoz sa izvozom, Jugoslavija je sada preplavljena njemačkim industrijskim proizvodima. Potpuno apsorpiranje velike jugoslovenske žetve imalo je kao posljedicu jedan nezamjenjivi talas blagostanja. Tome treba da se doda i pojačanje prestiža Jugoslavije u krugu država Male antante i Balkanskog sporazuma. Odnosi Jugoslavije sa velikim zapadnim silama, a naročito sa Velikom Britanijom odlični su. Privrednu saradnju Jugoslavije traže ne samo njeni susjedi, kaže g. Nordio, nego i druge države. To sve ukazuje na nove i široke horizonte.

Pored neosporne stvarnosti, ima u tome također i višestruki optimizam, jer ne smije da se izgubi iz vida fakat da u tome ima mnogo prolaznog. Momentani politički oportunitet, kaže g. Nordio, ne može da bude jedna solidna baza za ekonomsku saradnju. Zbog toga trgovinska saradnja između Italije i Jugoslavije, koja je bila i ubuduće mora da bude postavljena na solidnu bazu, pruža mogućnost Jugoslaviji da se ekonomski dopuni sa Italijom. Međutim i u privrednom pogledu ne manje nego u političkom, morat će da se savladaju, po mišljenju g. Nordia, mnoga nepovjerenja, koja su obilato posijana od strane onih, koji od toga mogu imati interesa, ali svaki zdrav organizam lako se odupre svakom otrovu.

Privredna snaga Mussolinijeve Italije i velika industrijska moć, koju je Italija dovela do izražaja u 15 godina fašističke ere, nije nažalost zastupljena u Jugoslaviji iako joj je ona susjed — nastavlja g. Nordio. Uz to u Jugoslaviji nije uopće poznata ova velika pobjedonosna stvarnost Italije.

Kulturni odnosi su skoro nikakvi. Kao ni prije 18 godina, tako ni danas nema intelektualnih veza, izuzev nekog profesora, koji se bavi talijanskom literaturom.

JUGOSLAVIJA KAO STVARNOST

Jugoslavija je, kaže g. Nordio, jedna stvarnost i to smo mi tvrdili i onda, kada je u izvjesnim krugovima bilo ukorijenjeno mišljenje, da je ova Kraljevina samo jedna politička oznaka, i da će jedan običan sudar biti dovoljan da se razbije ova «višestruka državna tvorevina». Oni koji su tako mislili, miješali su sa velikom lakoćom težnje Hrvata za što većom autonomijom sa nastojanjem, da se ova državna tvorevina razbije, što je bila samo pusta želja nekolicine. Jugoslavija, kao državna zajednica Srba, Hrvata i Slovenaca, bila je uvijek jedna stvarnost, ali danas poslije 18 godina zajedničkog života, u kome su došle do izražaja zajednica interesa i osjećanja, ona je to daleko više.

Kada formula sporazuma i saradnje sa Hrvatima bude nadjena u marljivim i dobrotvornim pregovorima svaka će dvomislenost u tom pogledu biti konačno uklonjena. To treba da se ima u vidu. Isto tako je potrebno da se izbliza prouče sve privredne mogućnosti ove bogate zemlje, koju su mnogi Talijani do sada potcijenili zbog toga, što je nisu dovoljno poznavali.

Bit će potrebno također da jugoslovenska štampa pokazuje više dobrotvornosti u poznavanju nove Italije.

Tako se više ne će u zagrebačkim i beogradskim listovima moći da pojavljuju vijesti o tome, da Italija preduzima novinarske kampanje, da bi stekla jugoslovensku blagonaklonost.

Mussolini u Beogradu...

Bugarski list »Nova Kambana«, od 30. decembra, donosi slijedeću vijest:

»U posljednje vrijeme odnosi između Jugoslavije i Italije stupili su u fazu velikog poboljšanja. Ima simptoma da se mogu očekivati poboljšanja u trgovinskim vezama i izmjeni kulturnih radnika. U Rimu se povoljno gleda na ovaj razvoj odnosa. Izražavaju se nade da će u proljeće, kada g. Mussolini učini posjet Budimpešti, otići na nekoliko dana i u Beograd. Ovo saopćenje nije dobilo potvrdu sa zvaničnog mjesta.«

Donosimo tu vijest u ovoj rubrici — bez komentara.

AVTOSTRADE IN PEGOLA

Na državni cest, ki vodi iz Razdrtega proti Postojni, je srečal italijanski general našega kmeta in ga vprašal, kje je državna meja. Kmet mu je odgovoril: »Finke že strada pegola, že Italija, dove no že pju pegola že Jugoslavija.«

Osim toga trebat će da prestanu apsurdna tvrdjenja o fašističkom teroru i o zlostavljanju turista od strane fašističkih milicionera, kao i druge besmislice, kojima ne ćemo da zamaramo čitaoce. — Deset godina smo jedan od drugome rdjavo govorili i tako sabotirali zajedničke interese, ali sada treba da budu nadoknađene ove izgubljene godine, koje su išle u prilog onima koji su iskorišćavali našu neslogu i tražili da tu neslogu prodube i učine je nepopravljivom. Pošto se sada, završava g. Nordio, prvi put poslije nezabornih vremena Nikole Pašića, vodja nove Italije nalazi prema jednom jugoslovenskom odličnom državniku, koji je energičan i ispunjen realističkim duhom, koji nije svojstven svakome, može cijeli kompleks talijansko-jugoslovenskih pitanja da bude u novom duhu ponovo raspravljen. Bude li želja za saradnjom uzajamna, i ako štampa tome bude također pomogla, onda će zblizenje pokazati sve svoje dobre strane i korisne rezultate i u interesu Jugoslavije.

TREĆI ČLANAK U KOJEM SE SPOMINJE I EMIGRACIJA

»Piccolo« od 29. decembra donosi treći članak Maria Nordia.

U ovom trećem članku govori se također o talijansko-jugoslovenskim odnosima i ističe se da je sada nastupila nova atmosfera, pa da se za međusobno zblizenje ja nova atmosfera posvuda vidi. Mnogo je vode proteklo Savom i Dunavom od posljednjeg mog posjeta Beogradu kaže Nordio, ali se danas osjeća da smo se već vratili na nezaboravna vremena Nikole Pašića u januaru 1924. godine kada je veliki državnik u saradnji sa Mussolinijem spremao sporazum sa Italijom koji je imao da bude najjače djelo njegovog života. Sjena Pašićeva danas i preko groba čuva stražu nad sudbinom nacije sa kojom upravlja dr. Milan Stojadinović najjači i najgenijalniji čovjek, njegov učenik i nasljednik. Kada je izvjesna politika zdrava i korisna za obje strane onda se takvoj politici oba naroda moraju vratiti i već se vraćaju tako da već danas izgleda kao da i nije bilo nesporazuma i prekida Pašićevog politiki.

U radu oko zblizenja između Italije i Jugoslavije nema ničega što bi moglo alarmirati bilo koju zemlju u prijateljskom savezu sa Jugoslavijom.

Narod u Jugoslaviji odobrava politiku zblizenja i više ne želi jalovih polemika.

To se naročito počelo očitovati u Jugoslaviji nakon Mussolinijeve govora u Milanu, koji je Jugoslaviji ponudio obnovu prijateljskih odnosa. Jedan od veoma uglednih šefova Jugoslovenske radikalne partije, koji je član Narodne skupštine, stari pašićevac i intiman prijatelj dra. Stojadinovića, izjavio mi je, kaže Nordio, da Jugoslavija ne mora mijenjati svoju prijateljsku politiku prema svojim saveznicima zbog obnove prijateljskih odnosa sa Italijom. Prijateljstvo Jugoslavije sa velikom zapadnom državom upravo se nameće. To mišljenje, koje odgovara realnoj potrebi imaju i mnogi drugi, jer će Jugoslavija imati uvijek paralizovan jedan svoj bok, sve dok sa Italijom ne sklopi trajne normalne odnose. Toj ideji danas su skloniji i mnogi Hrvati i Slovenci, koji kroz dugi niz godina nisu bili skloni novoj političkoj orijentaciji prema Italiji. Ali ih je iskustvo i razum, a naročito primjena sankcija i protusankcija, dovela do nove spoznaje.

Tako je, kaže Nordio, i godišnjica Neptunskih konvencija, koja je bila 12. novembra (Rapalskog ugovora, a ne Neptunskih konvencija) prošla skoro nezapaženo kako bi se sačuvala sadašnja vedrija atmosfera. Privredni krugovi Jugoslavije očekuju mnogo od te nove atmosfere i nadaju se, da će putem politike zblizenja doći i do korisnog industrijskog i trgovačkog sporazuma.

ZATIM NORDIO KAŽE, DA 70.000 EMIGRANATA KOJI ŽIVE U JUGOSLAVIJI, NE PRETSTAVLJAJU JAVNO MIŠLJENJE I KAKO TI EMIGRANTI SA VELIKOM NADOM PRATE RAZVOJ POLITIKE ZBLIZENJA I KAKO SE RUKOVODE NASTOJANJEM DA NE BUDU ZABORAVLJENI, ŠTA VIŠE, ŠAPUĆE SE. ISTIČE NORDIO, DA BI MALO VIŠE PAŽNJE PREMA MANJINAMA ODLIČNO POSLUŽILO KAO SOLIDNA GARANCIJA ZA POPULARITETNOVIH MEĐUSOBNIH ODNOSA. U TOM SLUČAJU TEST KAO NAORUŽANA STRAŽA NA DOBRO ČUVANIM GRANICAMA ITALIJE POSTAO BI MOST, KOJI SPAJA DVA NARODA, KOJI SU VJEKOVIMA POSTAVLJENI JEDAN DO DRUGOG NA TERENU KOJI IH RAZDVAJA. ALI KOJI IH UJEDNO I SPAJA.

(E i circoli inquieti degli emigrati — settantamila! — che rappresentano un problema nella vita dello Stato? »Essi non fanno l'opinione pubblica«, e stato risposto alla mia domanda. Comunque un'ardente aspirazione sembra farli guardare con trepida attesa agli sviluppi di una politica di riavvicinamento

fra Roma e Belgrado: quella di non essere dimenticati. Come sommessamente si sussurra all'orecchio dell'ospite, quale cemento sarebbe per la solidità e popolarità dei nuovi rapporti, un minimo di considerazione per le minoranze... Trieste, da sentinella armata ai ben vigilati confini d'Italia, si trasformerebbe allora in ponte, in anello di congiunzione fra due genti operose, seminante dal destino nello stesso solco che da millenni le divide ed unisce.)

Zatim se ističe potreba obnove međusobnih kulturnih odnosa i napominje kako je u Beogradu sa strane odličnog skupa intelektualnih krugova Srba, Hrvata i Slovenaca osnovana liga prijatelja Italije i kako će ta liga čim vlada potvrdi pravila, razviti svoju djelatnost za kulturno zblizenje. Ta djelatnost razvit će se putem posjeta, konferencija, publikacija, koncerta itd., čime će, kaže se, biti napravljen veliki korak naprijed. Sa strane Italije učinit će se to isto. Kao karakterističan moment u tome praxu ističe Nordio, ovih dana je u Beogradu u jednom krugu intelektualaca sa velikom pažnjom pročitan D'Annunzijevo pjesma »Mučeničkoj Srbiji«. Isto tako, kaže Nordio, počelo se i sa obnovom turističkih odnosa i navodja kako je baš ovih dana jedna grupa Slovenaca posjetila Goricu. Turistički odnosi razvit će se u još većoj mjeri čim Talijani otvore svoje velike turističke urede u Beogradu i Zagrebu.

Zatim Nordio ističe kako je i u redakcijama velikih jugoslovenskih listova počelo prevladavati bolje raspoloženje i kako se očekuje da će i članci u tim listovima biti drukčiji te da će ti listovi preinačiti i zvučne naslove, jer naslovi ne prave historiju.

Ne može se čitavu Jugoslaviju ocjenjivati prema ludostima onih koji nazivaju Talijane odprancima, lažljivcima i makarunašima, kako je to prošlih dana prikazano u jednom elegantnom noćnom lokalu u Beogradu.

Sa takvim stvarima treba prestati, jer nova atmosfera traži više čistog uzduha. U Jugoslaviji je dugo vremena javno mišljenje bilo protiv Italije, a bilo je i takvih krugova, koji su vjerovali u pobjedu Negusa. Ali to ništa ne smeta, kaže Nordio, jer smo mi to sve zaboravili. Sada se poslije pobjede Italije protiv Negusa i protiv svih sankcionističkih država javno mišljenje svih krugova Jugoslavije promijenilo u korist zdravog gledanja na međusobne odnose i potrebu zblizenja. — Narod svih zemalja skloniji su politici zblizenja i prijateljstva, jer su to instrumenti mira.

U odnosima između Italije i Jugoslavije nije se do sada prema ranijem stanju promijenilo apsolutno ništa. Ti su odnosi sasvim korektni i ništa više nego sasvim korektni. Na političkom kao i na diplomatskom polju još se ne osjeća nikakvo poboljšanje, ali se već sada jasno opaža spontano poboljšanje u javnom mišljenju, čija je tendencija sklona izmirenju. To poboljšanje sada se osjeća samo u atmosferi javnog mišljenja i to ima da posluži u budućem radu kao odličan putokaz.

Na kraju Nordio kaže da mu je i jedan odličan hrvatski političar u Dalmaciji zahvalio na inicijativi, koju je poveo »Piccolo« u pravcu međusobnog zblizenja između Italije i Jugoslavije.

ČETVRTI ČLANAK O GOSPODARSKIM ODNOSIMA

»Piccolo« je objavio 31. decembra i četvrti članak Maria Nordia, ali ovog puta na trećoj strani, a ne na prvog kao prva tri.

I u ovom četvrtom svom članku M. Nordio nastavlja u istom smislu i kaže da se jednako u Jugoslaviji i Italiji osjeća potreba što boljih trgovinskih odnosa, koji bi imali upotpuniti odnose političkog prijateljstva između ove dvije zemlje. M. Nordio ponova naglašuje potrebu uzajamnog boljeg upoznanja te ističe kako se u Jugoslaviji malo što zna o razviku talijanske ekonomske snage u posljednje vrijeme, naročito o razviku talijanske industrije. Na kraju daje veoma povoljan sud o privrednom jačanju Jugoslavije koje se je naročito odrazilo prošle godine uza sve teškoće nastale uslijed poremećenja međunarodnih odnosa.

IZMJENA TELEGRAMA IZMEDJU DR. STOJADINOVIĆA I GROFA CIANA

Talijanski listovi objavljuju 1. januara izmjenu telegrama između dr. Stojadinovića i grofa Ciana.

Dr. Stojadinović je poslao ovu čestitku:

Prigodom Nove Godine molim Vas, da izvolite primiti moje najljepše želje za napredak Italije i za ličnu sreću Vaše Ekscelencije.

Na ovaj telegram odgovorio je conte Ciano:

Zahvaljujem V. Ekscelenciji za želje prigodom Nove Godine i radostan sam da mogu najsrdničnije da ih uzvratim izričući najljepše želje za napredak Jugoslavije i za Vas lično.

NORDIJEVI ČLANCI IN REALNOST

Nekateri jugoslovenski listi smeju, kakor znano, v zadnjem času zopet v Italijo. Z raznimi sredstvi pa skušajo kraljeve oblasti in fašistične organizacije preprečiti, da bi se ti časopisi lahko prodajali. Se so v spominu metode z ricinovim oljem od konca leta 1935 in začetka 1936. Tedaj so tudi z grožnjami raznim razprodajalcem na deželi in tudi v mestih direktno prepovedali prodajo jugoslovenskih listov. Celo glavnamu razpečevalcu v Trstu italijana-fašistu Parovelu so grozili z najhujšimi represalijami. Dejstvo je, da v glavnem mestu Primorske, v Trstu, se smejo prodajati jugoslovenski listi samo v kiosku na glavnem kolodvoru in v kiosku pri postaji žične železnice na Opčine. Redki so tudi kraji na deželi, kjer se smejo neovirano prodajati jugoslovenski listi. Oblasti same zadržujejo liste po več, tudi do deset in dvanajst ur in jih prepuščajo v razprodajo, ko so že izgubili na aktualnosti. Cestokrat pa jih brez pravega razloga zaplenijo. Pred božičem 1936, torej v onih dneh, ko je začel objavljati Mario Nordio serijo svojih člankov v tržaškem »Piccolu«, so uvedli novo metodo za zatiranje jugoslovenskih listov Razprodajalcem v Postojni, v Senožečah in drugih krajih na Krasi, kjer je vse prebivalstvo izključno slovensko, so ukazali razprodajalcem, da morajo vrniti slovenske liste »Jutro« in »Slovenec«, čim ju prejmejo in motivirati vrtnetv s tem, češ da jih nikče ne mara kupiti.

ZOPET RICINOVO OLJE

O božiču so fašisti v Gorici prisilili inspektorja za cerkveno petje in organista v Podgori pri Gorici Lojzeta Bratuža, da je spil večjo količino ricinovega olja, radi česa leži sedaj težko bolan v domači oskrbi.

IMANJE MARIJE LOGAR OTIŠLO NA DRAŽBU ZA 9000 LIRA

Jablanica, januara 1937. Bili smo vam javili kako su vlasti bile oduzele gostionu i trafiku Mariji Logar. Njoj su bili oduzeli i mirovinu koju je imala radi pokojnog muža koji je pao u ratu. Sada su joj stavili na dražbu cijelo imanje, koje vrijedi preko 100.000 lira, a prodano je za 9000 lira. Imanje i kuću je kupila općina, pa je u kuću stavila općinski ured i dala u kući i stan općinskom stražaru koji nije, usput spomenuto, naš čovjek.

VADNAL JOSIP IZGUBIO U ZATVORU DVA REBRA

Kuteževo, januara 1937. Prošle godine bili smo javili kako je u mjesecu julu bio uhapšen kovač Ivan Vadnal. On je bio u zatvoru u Ilirskoj Bistrici. Kada se vratio iz zatvora, morao je hitno da ide na operaciju u riječku bolnicu. U bolnici su konstatali da su mu dva rebra slomljena. Osim toga se morao podvrci i operaciji na želucu. Iza četiri mjeseca se vratio kući, ali je od sada nesposoban za svaki posao. Čič.

ODLEŽAO 24 DANA U ČELJI RADI JEDNOG BROJA ZAGREBAČKIH »NOVOSTI«

Buzet, 30. decembra 1936. Bili smo javili kako su uhapsili Buljevca Ivanu iz Vrha kod Buzeta radi toga što su mu bili našli jedan broj starih zagrebačkih »Novosti« koje je Buljevac bio kupio u Puli. Buljevca su odveli u Pulu u zatvor i imputirali su mu da je »Novosti« donio iz Jugoslavije radi propagande, ali kako je on dokazao da ih je kupio u Puli kod trafikanta Talijana javno, pustili su ga kući, ali je odležao 24 dana u zatvoru, i to sam u čelji. Niko ga nije smio posjetiti, a kada je jednog dana došao njegov zet da ga obidje, bili su zatvorili i zeta tri dana.

U OPRTLJU ZABRANJUJU HRVATSKI GOVOR

Oprtalj, decembra 1936. Ove jeseni održao je u Oprtlju tri nedjelje redom predavanje poznati fašista, naš bivši načelnik i bivši komesar u Buzetu Silvestri. On je svake nedjelje oštro napadao ljude da govore hrvatski među sobom. Zapijetio im je da će od sada unapred biti kažnjen svaki onaj kojega se bude čulo da govori hrvatski. Zena-ma je zaprijetio batinama i sramoćenjem na javnim mjestima, a muškarcima je prijetio zatvorom.

Medjutim ni sve te prijetnje fašiste silvestrija ne mogu na tako lagan način istjerati naš jezik iz kuća našega naroda.

Sirotić Antun, kojega su bili domamili iz Beograda u Italiju, pušten je iz zatvora

Buzet, decembra 1936. Bili smo vam javili kako su Sirotić Antuna, koji je utekao u Jugoslaviju u početku abesinskog rata, domamili neki talijanski agenti u Italiju s obećanjima da mu se neće ništa dogoditi, a čak su mu obećali i službu, ali su ga bili pri prelazu granice augusta uhapsili. Do sada su ga držali u zatvoru, a sada su ga pustili, ali samo do rasprave koja će se održati doskora protiv njega.

KRV ISTARSKÉ ZEMLJE...

Italija treba mnogo drva, kod kuće oskudijeva u njima. Za trajanja sankcija forsirana je sječa šuma Veprinacke Gore. Nekad su ove šume bile općinske. Općinari su imali pravo na drvo za gradnju i ogrjev. Izvjesnu količinu mogli su na malo i na prodaju. Dolaskom fašizma na vlast to prestaje.

Neracionalno uništavanje narodnog bogatstva potječe na ono puštošenje Velebita u doba Mlečića. Nameće se misao kao da i sami fašisti ne računaju s time da će još dugo ostati na vlasti. Zure se kao u groznici. Izgubili su mjeru. Nizovi kamiona spuštaju se dnevno kreću drvom niz cestu kroz Zalku, Frančiće, Matulje i dalje.

Treba da ispiju krv ne samo istarskom seljaku nego i istarskoj zemlji.

RADJANJE, RADJANJE...

Fašizam zagovara sklapanje braka i radanje djece. Što više djece, što više vojnika. (Treba pokazati svjetskoj javnosti kako je Italija prenapučena.) Magazini su puni oružja i municije. Ko će nositi sve ovo oružje? Koga će ubijati ova municija? Majke, rađajte djecu! Ona su dar božji, ponos otadžbine. Bit će Duce kum! Dobit ćete premiju.

S jedne strane bijeda širokih slojeva naroda, s druge opet zagovaranje poroda velikog broja djece. Ta zemlja je prenapučena! Možda će uspjeti da opravdaju imperijalističku politiku.

Za porođaj vanbračnog djeteta 350 lira premije. Svaki slijedeći mjesec za izdržavanje dojenčeta po 60 lira. Državna vlast najkatoličkije zemlje potpomaže moralno i materijalno »kršćanski nemoral«. (Kako da se tu snadje podanik velikog fašističkog imperija?) Što više sinova vučice, balila, što više fašista. Još su u utrobi matera, već ih čekaju bajunete, puške, bombe i otrovni gasovi. Još će se po običaju starom blagosloviti ovo oružje, savršeno oružje, pa će mezimci hiljadugodišnje kulture sijati sreću po krvavoj Evropi, Africi i drugdje. Samo neka ponaraste — ponos domovine...

FAŠISTI IZ PULE POSLANI NA SILU U ŠPANIJU

Pula, 3. januara 1937. Jučer je iz Pule otišlo šezdeset fašista za Španiju. Ali ti fašisti nisu otišli dobrovoljno. Njih su pozvali u fašističku kasarnu, odmah zatvorili unutra i nisu nikoga pustili više kući. Otpremljeni su vlakom odmah dalje. Nisu se mogli niti oprostiti sa svojim niti uzeti potrebne stvari. Kada se to doznalo nastalo je veliko zaprepaštenje među svima, a velika žalost i potištenost među rodbinom na silu regrutiranih Francova »dobrovoljaca«. — X.

Oglašen palim u Abesiniji, vraća se poslije devet mjeseci živ i zdrav, i odmah je upućen u Španiju

Kuteževo, januara 1937. Celin Josip Poljanov, star 24 godine, bio je poslan u Abesiniju, a malo iza toga došli su njegovi službeni obavijest da je poginuo. Pred malo vremena je međutim, osvanuo kod kuće živ i zdrav, ali par dana iza toga su došli karabinjeri i odveli ga ponovno u vojsku. Sada se javio iz Napulja, odakle će, kako izgleda, biti poslan u Španiju.

S »Istrom« u ruci traže karabinjeri naše izvjestitelje

Pazin, 20. decembra 1936. Već nekoliko dana karabinjeri ispituju u Ukotićima i okolici ljude i vrše premetačine tražeći onoga koji je u »Istri« javio da su četvorica mladića iz Ukotića osuđena od Specijalnog tribunala. (Op. ur. Tu vijest smo bili donijeli u 41 broju »Istre«, a osuđeni mladići su: Mate Dobrilović, Rajmund Rafaelić, Petar Jacin, Petar Ukotić. Ujedno smo bili donijeli i slike dvojice osuđenih). Premetačine vrše tražeći pisma i »Istru« a najbrutalnije postupaju karabinjeri iz Pazina i Buzeta. Među njima se ističe brigadir Brucese Stefano i njegov »apuntato« koji upotrebljava sva sredstva kako bi štogod doznali.

NAŠE KMETE GONIJO V ZAPOR IN KONFINACIJO,

ker zahtevajo pravico do svoje zemlje, gonijo naše kmete v zapor in konfinacijo. Slučaj s kmetom Purgerjem v Gabrovici

Trst, decembra 1936. (Agis.) — V Gabrovici pri Mačkovljah so oblasti veliko vaško zemljišče, ki je bilo last skoro vseh vaščanov, odvzeli in prodali na dražbi. Oni kmetje, ki so lahko odkupili na dražbi kos zemljišča, so bili vsaj deloma oškodovani za odvzete jim pravice. Vsi drugi, in sicer 11 po številu so ostali brez zemljišča. Zaradi krivice, ki so jo utrpeli s tem postopanjem se je vseh 11 kmetov pritožilo. Njim se je pridružil še dvanajsti, in sicer Klement Purger, ki je bil pred leti obsojen na pet let konfinacije, a je radi amnestije že pred časom prišel domov. Prvotno so

protestirali pri občinski upravi. Ker niso ničesar dosegli, so šli s protestom do višje instance. Oblasti pa so dale aretirati vseh 12 kmetov ki so jih deli časa pridržali v zaporih, nato pa izpustili vse, razen Klementa Purgerja, ki so ga, kot se da sklepati, postavili pred tržaško konfinacijsko komisijo in ga ponovno konfinirali. Obdobje so ga, da je nahujskal kmete, da se uprejo in kot državi nevarnega hujskača in upornika tudi obsodili. Take zaslonbe je deležen naš kmet pri fašističnih funkcijarjih v borbi za svoje pravice in svojo zemljo.

Našim ljudem nastavljajo pov sod pasti

Bovec, decembra 1936. (Agis.) — Ko so med letošnjimi vojaškimi manevri bili vojniki v Bovcu, so tu in v okolici povzročili neprecenljive škode. Naše ljudi so izživali in jih oškodovali, kjer so le mogli. Ko so nekega dne prišli italijanski častniki v gostilno in zahtevali od gostilničarja, naj jim prinese radio, češ da bodo za vse eventualne posledice oni odgovarjali, jim je ta ustregel želji. Pripomniti moramo, da so po naših vaseh morali imeti ljudje od začetka abesinske vojne radio-aparate v prostorih, ki niso bili dostopni javnosti.

drugače so bili kaznovani z globo itd. Komaj na je gostilničar ugodil častnikom, že so prestopili hišni prag finančni stražniki, ki so seveda naredili ovadbo. Pred kratkim je dobil prizadet gostilničar nalog od »ufficija del registro« za plačilo 85 lir globe.

Domneva se, da so bili častniki z finančnimi stražniki dogovorjeni, da so lahko na ta način prišli do gotovega deleža, ki jim pripada od vsake ovadbe. Lep primer, kako izkoriščajo naše ljudi!

Italijanski balilski duhovniki kot šolski kateheti

»CHI NON È ITALIANO, NON È CRISTIANO.«

Gorica, decembra 1936. (Agis.) — Tako zvali balilski kaplani, ki so jih oblasti nastavile skoro po vseh naših večjih krajih, zlasti trgih, ki naj bi skrbeli za dušni blagor priseljenih Italijanov in vojakov, imajo nalog svoje delovanje usmeriti vse drugam. Znano je, da so ti italijanski kaplani že takoj od začetka, ko so se pojavili pri nas vse do danes izživali in povzročili številna preganjanja naših duhovnikov. Izkazali so se kot zaupniki oblasti, italijanskih škofov in škofijskih administratorjev, in še več. Izdajali in ovajali so svoje duhovne sobrate — Slovence ter tako zakri-

vili številne aretacije, konfinacije in izgone naših duhovnikov. Najbolj žalostno je pa dejstvo, da so ponekod italijanski fašistični duhovniki določeni za šolske katehete. Kot drugod so se tudi v šoli izkazali le kot poslanci fašističnih oblasti, ki naj vzgajajo otroke v fašističnem a ne v krščanskem duhu. »Chi non è italiano, non è cristiano« je njihov geslo, ki ga prepovedujejo povsod, zlasti pa v šoli. In s tem geslom skušajo vplivati tudi na naš naraščaj, ne glede na to, da se zavedajo, da s tako metodo odvrčajo naše otroke ne le od cerkve, temveč tudi od vsake vere v Boga.

NAPADAJ FAŠISTA NA NAŠE MLADIČE U TRSTENIKU

Vodja fašista ranjen, a četiri naša mladića u zatvoru

Trstenik, decembra 1936. 13. o. mj. na dan svete Lucije kada je naš seoski god, priredili su naši seoski mladići zabavu sa plesom u gostionici Poropat Antona u Trsteniku. Ali kada su se naši ljudi najljepše zabavljali, došli su fašiste iz Račjevasi kojima je bio na čelu njihov vodja, sin postolara Jurčeva iz Račjevasi. Ti fašisti su počeli naše mladiće izazivati i navalliti su na njih. Došlo je do strahovite tučnjave, u kojoj je teže ranjen vodja fašista iz Račjevasi Jurčev. Njega su, naime, bacili sa prvoga kata gostione dolje, pa si je kod pada slomio lijevu ruku i dobio ozlijede na glavi. Da se nisu brže bolje umiješali karabinjeri, bilo bi i teže ranjenih, a možda i mrtvih glava.

Karabinjeri su povelili na licu mjesta istragu i odmah uhapsili četiri naša mladića, i to: Božić Grgu, rodom iz Rašpora, Božić Josipa iz Rašpora, Poropat Matu iz Trstenika i Poropata Milana iz Dana. Karabinjeri su ih odveli u Lanšće, pa se ta četvorica nalaze u zatvoru. ČIČ

ZATVARAJU RADNJE NAŠIH LJUDI DA NE PRAVE KONKURENCIJU FAŠISTIMA

Mune, decembra 1936. Bili smo vam javili o tragičnoj smrti Marije Pelosa iz našega sela i o tome kako su karabinjeri bili povelili istragu o tome koje je za to javio novinama.

Sada su oduzeli obrtni list za vodjenje gostione sinu pok. Marije, Ivanu Pelosa. Motivirali su to time da po zakonu ne mogu biti u blizini dvije gostione. Medjutim stvar je u tome, što je u blizini ove domaće gostione otvorio nedavno buffet jedan njihov fašista. Ali narod nije zalazio tom fašisti, pa je taj propadao i bio bi morao zatvoriti posao. Da ga spase, sada su vlasti oduzele obrtnicu Ivanu Pelosa, pa je time taj fašista ostao bez konkurencije.

I to je jedan od mnogih načina kako fašizam u Istri uništava naše ljude ekonomski, kako bi na mjesta naših ljudi mogli doći Talijani i uvjereni fašiste. ČIČ

ŽUPNIK BIDOVEC NA OTOČIČU CAPARA

Na konfinaciju obsojen župnik Bidovec je že dospel na kraj konfinacije, in sicer na otočić Capara, ki spada v skupino Tremitskih otokov. Na tem otoku je sedaj že večje število političnih kaznjencev. Pred kratkim se je vrnil s teh otokov, kjer je bil več let konfiniran Zovič z Goriškega.

Zatiranje slovenskega jezika v cerkvi v Beneški Sloveniji

Ahten v Beneški Sloveniji.

Pred sistematičnim bojem proti slovenskemu jeziku v cerkvi ni ostala varna niti Beneška Slovenija, ki je pripadla Italiji že leta 1866. obratno, prav tu se je vršil prvi napad. Videmski prefekt, kateremu je to ozemlje političnoupravno podrejeno, je naslovil meseca avgusta 1933. na vsa župnišča tega ozemlja poziv, da morajo takoj ustaviti slovenske pridige ter čitanje evangelija, verouk, cerkveno petje in cerkvene molitve v slovenskem jeziku. Prehodne jim je le še dovolil, da smejo po italijanski pridigi na kratko vernikom obrazložiti njeno vsebino v njihovem maternem jeziku.

Ta ukaz državne oblasti, ki je nasilno posegel v pravice Cerkve in je očitno najhujše kršilo določbe konkordata iz leta 1929. je vzbudil največjo nejevoljo med slovenskim verniki. Kajti s tem so izgubili zadnje zavetišče, kjer so od leta 1866. dalje smeli gojiti svoj materni jezik. Radi splošnega ogorčenja vernikov so se slovenski duhovniki obrnili na videmskega nadškofa G. Nogar. Toda ta jih je odslovil z izgovorom, da žal nima časa, da bi o tem razpravjal, ker se pripravlja na pot v sveto deželo.

Ko so bili tako zavrženi od svojega cerkvenega pastirja, so predložili zadevo sv. stolici. Tu pa so morali doživeti še hujše razočaranje. Kajti z razsodbo kongregacije za izredne cerkvene zadeve od 31. oktobra 1933. ki nosi podpis nadškofa Pizzarda, je sv. stolica javila nadškofu Nogar, da je sv. stolica v prisilnem položaju, češ da je fašistična vlada odločena, da v tem sporu pod nobenim pogojem ne popusti. Kajti italijanska vlada da stoji na stališču, da prebivalci Beneške Slovenije pripadajo že več kot 50 let Italiji in da morajo radi tega razumeti italijanski jezik. Na podlagi te razsodbe je nadškof Nogar ukazal slovenskim duhovnikom svoje škofije, da morajo pridigati samo v italijanskem jeziku in da so prepovedani celo kratki izvlečki istih slovenskem jeziku, ki jih je dopuščal prefekt Le glede verouka je priporočal nekoliko strpljenja. Duhovnikom samim pa radi njihove pritožbe na sv. stolico izrekel ukor.

Slovenski verniki Beneške Slovenije so meli zadosten razlog, da so vložili ugovor proti tej odločbi Vatikana. Toda vse njihove vloge in prošnje so ostale brez uspeha. Na vse pismene pritožbe in osebne intervencije, so dobivali odgovor, da sv. stolica bolje pozna prilike v Beneški Sloveniji kakor prosilci sami in da radi tega niti ne misli na preklic izdane odredbe.

Medtem pa so šle državne oblasti in nadškof Nogar še dalje, kakor je bil doležil Vatikana. Po ukazu prefekta so namreč varnostni organi priredili hišne preiskave po župniščih in po privatnih stanovanjih in so plenili slovenske katekizme in druge pobožne knjige v tem jeziku. Karabinjerji in mičniki so ustavljali vernike celo na cesti v cerkev in so jim trgali iz rok slovenske molitvenike.

Nadškof Nogar pa je poostrel odredbo sv. stolice s tem, da je prepovedal tudi slovensko cerkveno petje in slovensko molitev. Slovenski duhovniki ki so kljub temu še dalje molili v jeziku vernikov, so morali začetkom februarja 1934. pred videmskega kvestorja, kjer so bili policijsko posvarjeni. Profesor teologije, sedemdesetletni mons. Trinko pa je prejel od konfinacijske komisije ukor in so ga postavili pod strogo policijsko nadzorstvo, ker je skušal braniti pravice slovenskih vernikov.

Da bi pa vedno z nova vzplamtel upor vernikov potlačili in pokazali svetu »fašistom verni udani nacionalizem« prebivalstva Beneške Slovenije, so v februarju 1934. pri Sv. Lenardu priredili veliko fašistično zborovanje in ob tej priliki šest slovenskih fantov prisilili, da so podpisali Mussoliniju udanostno izjavo, v kateri so mu izrekli zahvalo za odpravo slovenskega jezika iz cerkve.

(Po knjigi: Life-and death struggle of a national minority)

Širite „Jadranski kolendar“

POSJET DINKU TRINAJSTIĆU

Dr. Dinko Trinajstić, senator i bivši vođa našeg naroda u Istri prije rata, nalazi se u bolnici u Sušaku. Čim sam to doznao, odlučio sam da ga posjetim ne samo kao lični prijatelj s kojim me veže dugogodišnje prijateljstvo, niti jedino kao predsjednik Saveza da mu ponese iskrene pozdrave i želje cijele emigracije za čim skorije ozdravljenje, već i u znak poštovanja i zahvalnosti prema čovjeku, koji je žrtvovao cijeli svoj život svome narodu u Istri.

Svi poznamo njegov veliki idealizam i njegovu veliku ljubav i požrtvornost, koje je o n pokazivao uvijek u toku svoga života za sve ono što je drago i sveto našem narodu u Istri. On je posljednji od one sjajne plejade naših boraca od Dobrile preko Mandića, Laginje, Spinčića, Ribara itd., koja iščezava.

Neobavijesteno o naravi njegove bolesti, otišao sam na Sušak strepnjom u srcu, ali pognuvajući njegovo čvrsto duševno i tjelesno stanje, imao sam nadu da mu bolest nije mogla mnogo naškoditi i da ću ga naći na putu oporavljanja.

Hvala Bogu, našao sam našega Dinka nepromijenjena u svemu i tako vedrog i upravo sjajnog duševnog raspoloženja, da sam bio upravo sretan. Bilo mu je tako drago kada sam mu donio pozdrave naše emigracije, koje je on preko mene uzvratilo našem Savezu i emigraciji sa iskrenom željom za uspješan rad u nastupajućoj godini i za skoro ostvarenje naših visokih ideala.

Dr. Dinko se osjeća već posve zdravim, i još jedino čeka da mu liječnici dobave jedan aparat, pa da odmah napusti bolnicu.

U toku živahnog razgovora interesirao se za sve naše probleme, za naš rad i za izgled našega rada u budućnosti.

S velikim zadovoljstvom što sam ga našao u tako odličnom stanju i s preporukama koje mi je dao za naš rad i porukama za našu emigraciju, ostavio sam našeg odličnog starinu u uvjerenju da će nam ga Bog na našu sreću i naš ponos što duže održati u životu.

Javljam ove retke našoj emigraciji, koju će sigurno ova vijest obradovati.

Dr. Ivan M. Čok

Diploma

G. Branko Ašenbrenner diplomirao je koncem decembra na zagrebačkom tehničkom fakultetu. Mladi inženjer je sin g. Slavka Ašenbrenera, iz okolice Trsta, šefa stanice u Vrbovcu i gospodje Gojanić-Osojnjak iz Matulja.

Mladom inženjeru čestitam!

Vjenčanje u Karlovcu

Prilikom vjenčanja g. Ilije Babića s gđicom Anikicom Kuhar u Karlovcu, darovali su za socijalnu sekciju društva »Istra-Trst-Gorica« u Karlovcu g. Ilija Babić 20 Din, Milna Vrsajko 20 Din, N. N. 20 Din. Darovateljima se u ime socijalne sekcije najljepše zahvaljuje
Pročelnik soc. sekcije.

U Fond »Istre« br. 1 — 1937

Bančić Sime, sreski načelnik	D	20.—
Klađanj		
Mandić Rudolf, ban. savj., Novi Sad	D	20.—
U prošlom broju objavljeno	D	39.584.60
UKUPNO	D	39.624.60

Od naša povjerenice za Ameriku gđice Mary Vidošić primili smo dol. 6.—, koje nam je dostavila za pretplatu »Istre« za: Anton Vidošić, 301 — 10th Avenue, New York dol. 2.—, za Stanke Kamalich — 1425 Grand Avenue, Astoria, L. I. N. Y. dol. 4.—. — Najtoplije se zahvaljujemo.

Zapljena božićnjeg broja »Istre«

Rešenje

Državno tužništvo u Zagrebu zabranjuje temeljem čl. 12. Zakona o štampi, a u vezi sa čl. 3. Zakona o izmjenama i dopunama toga Zakona rasturavanje i prodavanje broja »Istra« od 1936. i to zbog članka pod naslovom: »Naš devetnaesti Božić« — Beneški Slovenci i Julijska Krajina na prvoj strani, »Gospodarstvo Italije v številkah« na 11 strani, »Mogu li se iskreno privržiti Jugoslaviji i Mađarska dirigovanjem fašističke Italije« na 12 strani, i »Stanje Jugoslavensko-Talijanskog odnosa« sa razloga, što sadržaj ovih članaka u cijelosti sačinjava krivično djelo, koje se kazni po zakonu o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi.

U Zagrebu, 23. decembra 1936.

Drž. tužništvo.

NAŠI ISELJENICI U SJEVERNOJ AMERICI ZA NAŠ NAROD POD ITALIJOM

Velike zasluge Mary Vidošić za propagandu Istre u Americi

Na drugom mjestu donosimo vijest, da je naša vrijedna saradnica gospođica Mary Vidošić prevela neke pjesme Ante Dukića i Draga Gervaisa na engleski koje su donijeli američki listovi. — Sada smo od jednog našeg pretplatnika iz Sjeverne Amerike primili program proslave 1. decembra koju je priredila Jadranska Straža u New-Yorku. Uz ostale tačke toga programa, zapazili smo da je dobra polovica te proslave bila posvećena našoj braći pod Italijom.

U svim tim tačkama vidimo svuda ime Mary Vidošić, bilo u pjevanju bilo u prikazivanju. Tako na pr. dvije tačke ispunjuje

9. Živa slika — zarobljena Istra — gđica Betty Supelina; pjevaju »Sliku mlju Istre naše« sestre Mary Vidošić, alto i Emely udeta Vidovich, soprano; na glasoviru prati gđica Alice Hullin.

»Uzdah Istre preko Jadranskih valova« deklamira g. Silvestar Jovica.

10. »Nada Istre« od Klonimira Škalca. — Lica: Istarka (žena): gđica Mary Vidošić; Istranin (muž): g. Nikola Wydur; Zorkica (njihova djeca): gđica Anka Jurković, Tonic: Milan Vasić, Srbin: g. Ivo Mlinarić; Hrvat: g. Pavao Marinov; Slovenac: g. Lovro Rerečić.

Zahvalni smo našoj Lovranki gospođici Vidošić u ime svoje i našega naroda, jer ona vrši nesebičnu i odličnu propagandu za prava našega naroda pod Italijom među našim iseljenicima i među samim Amerikancima. Ujedno treba pohvaliti i cijeli odbor Jadranske straže u New-Yorku, koji u svakoj prilici nastoji da iznese stanje našega naroda u Istri i ostaloj Julijskoj Krajini. Kako vidimo po dosadanjim rezultatima, takav sistematski rad pokazao je već velike uspjehe.

PROBLEM JULIJSKE KRAJINE

U AMERIČKOJ KNJIZI »JUGOSLAVIJA«

U Americi je izišla knjiga pod naslovom »Jugoslavija«, u kojoj se govori o našem narodu pod Italijom.

Poduža studija o Jugoslaviji na engleskom jeziku dugo je tražena. Do sada nije bilo knjige o Jugoslaviji kao cijelini koja bi odgovarala na pitanja inteligentnog putnika: »Šta je Jugoslavija? Iz čega se sastoji? Kakav narod tamo živi? Koja je njegova prošlost i koja bi mogla biti njegova budućnost?«

Profesor Peterson preduzeo je da ispuni taj nedostatak i on je u punoj mjeri uspio. Knjiga je zbijena u 132 strane i obraduje, sasvim prirodno, uglavnom događaje posljednjih 20 ili 30 godina. Ali ona dobro opisuje pravu pozadinu burne historije jugoslovenskog naroda, tako da omogućuje da čitalac razumije teške porodične muke iz kojih je nastala Jugoslavija i oduševljenja, oklijevanja i teškoće koje su u početku pratile nezgode razvoja.

Nećemo se upuštati u opširan prikaz te knjige, nego spominjemo samo ono što nas najviše interesuje.

Majstorski je njegov opis nastanka jugoslovenskih granica i on ne izbjegava te

teškoće. On ovako govori o slovenačkoj granici:

»Na nijednoj strani nisu ugovori obljubljeni Italija je proširila svoje granice na račun starog austro-ugarskog carstva; Jugoslavija je postala kao rezultat njegovog raspada. Ali na nijednoj strani nisu ostvarena sva očekivanja; rješenje je sadržavalo ključ budućih razmirica. Jugoslavija je morala da gleda kako su 410.000 njenih sunarodnika, uglavnom Slovenaca bili dati Italiji i kako s vremenom, usljed politike talijaniziranja koju je vodila prema Jugoslovenima talijanska vlada, raste nerazpoloženje među Jugoslovenima s obje strane granice. Oni su se naravno pozivali na činjenicu da je Jugoslavija obvezana manjim ugovorima pod kontrolom Društva naroda, i da je Italija oslobođena tih obveza. Tako je postojala u očima mnogih Jugoslovena jedna jugoslovenska ireidenta, postojali su sunarodnici koji su budućne trebali da budu oslobođeni od proganjanja.«

Osvrće se i na talijansku okupaciju Zadra, koja »nije dala toj zemlji privrednih koristi, a za Jugoslaviju je bila izvor stalnog razdraženja.«

Nemci in Poljaki o angleški knjigi dra Čermelja

NEPRAVIČNOST SISTEMA MEDNARODNE ZAŠČITE MANJŠIN

Poljski časopis posvećen raziskovanju narodnih vprašanj »Sprawy narodowosciowe«, ki ga izdaja Instytut badanj spraw narodowosciowych v Varšavi, je objavil v št. 3 X, letnika na str. 325—328 obširen referat o isti knjigi. Tudi ta časopis hvali predvsem ton in obliko, ki se razlikujeta od običajnih podobnih spisov. Recenzent R. B. podaje v zgoščeni obliki izvleček vsebine in zaključuje svoja izvajanja z besedami:

»Situacija jugoslovenske manjšine v Italiji — kakor jo prikazuje Dr. Čermelj — je naravno težka. Mogla bi služiti kot eden izmed mnogih primerov, ki kažejo na kričeč način nepravilnost sedanjega sistema mednarodne zaščite manjšin, po katerem se pred forumom Lige narodov razpihujejo drobne in dvomljive kršitve manjšinskih pogodb, a se istočasno ne sme opozoriti na dejstvo, da se kar v bližini Zeneve nahaja velikaštevilna manjšina v takih življenjskih prilikah, ki so neizmerno daleč od vseh sklepov, katere so vsilili samo ne-

katerim državam z manjšimi pogodbanje.

»ČRNO BREZ SVETLOBNEGA ŽARKA«

Nemški časopis za evropski manjšinski problem »Nation und Staats«, ki izhaja na Dunaju (W. Braumüller), je prinesel v letošnji številki za november-december 1936 tole recenzijo o knjigi dr. L. Čermelja »Life- and Death Struggle of a National Minority«.

»Knjiga skuša v čimbolj zadržani obliki slikati življenjski boj jugoslovenske narodne skupine v Italiji. Gotovo je najširim slojem znano, kakšno usodo je 377.000 Hrvatov in Slovencev — to je njihovo število po uradnem italijanskem štetju iz leta 1921. to število se v knjigi povisa na 550.000 — doživel po prikloplitvi k Italiji. Teh 265 strani slikajo podoba, črna na črnem, brez svetlobnega žarka, ker niti Cerkev ne more več biti obrambna jez proti raznarodovanju. Prevod je tekoč, oprema dobra, nivo ni tak kakor pri običajnih pritoževalnih spisih, tako da bo knjiga gotovo napravila vtis v angleško govorečih deželah.«

MALE VIJESTI IZ JULIJSKE KRAJINE

Nehote je Zoietni Andrej Mreule iz Tabora pri Dornbergu ranil s strelom iz puške 19letnega Franca Kavčića precej nevarno v trebuh, ko je streljal na ptiče.

— Za tri dni je moral zapreti pekarno Aloiz Suban iz Gorijanskega pri Komnu, ker je prodajal kruh s prevelikim odstotkom vode.

— V Modrejah pri Sv. Luciji je gorelo v hiši 34letnera Valentinčića Ivana. Zaradi vetra se je ogenj razširil in napravil precejšnjo škodo.

— Na denarno kazen 2.000 lir vsak sta bila kaznovana 25letna Frančiška Čibej iz Tribuše in 18letnj Skomina Rafael iz Dornberga.

— V Tržiču so spustili v morje zopet novo podmornico. Dali so ji ime »Velella« in ima 970 ton.

— V Trstu je umrl znani slikar Alfredo Tominc (Tominc), star 84 let. Nad štiri deset let je vodil tržaški muzej Revoltella. Njegov oče je izhajal iz znane družine Tomincev iz Gorice, ki so sloveli v 17. in 18. stoletju. Kljub slovenskemu pokolenju se je

smatral za Italijana. Pretekli teden je umrl v Trstu industrijalec Anton Žiberna.

— Do streljanja je prišlo med tihotapci in karabinerji, ki so jih zasledovali v gozdu pri Raspu. Po kratkem dvoboju sta se dva tihotapca in sicer Franc Mesnar in Josip Božič, oba iz Podgrada, vdala. Karabinerji so Mesnarja precej hudo ranili v nogo. Pri njiju so našli 250 gr. saharina.

— Nogometni klub S. K. Slavija iz Sušaka je igral za božične praznike v Trstu proti tržaškemu klubu »Fortitudo« in ga gladko premagal z rezultatom 4:0.

— 15 letni Silvij Ličen iz Rocola pri Trstu se je z vso silo zaletel v nek avtomobil, ko se je peljal s kolesom po strmi ulici. Pri tem si je prebil lobanjo in je kmalu nato umrl.

— Iz neznanih vzrokov je pričelo goreti v seniku Josipa Preglja v Bukovici. Zaradi vetra je bila kmalu vsa zgrdba v ognju. Priti so morali goriški gasilci, katerim se je posrečilo omejiti požar po nekaj urah. Škoda znaša 10.000 lir

DESETGODIŠNJICA SMRTI

Dra OTOKARA RIBARA

12. januara ove godine navršava se desetgodišnjica smrti dra Otokara Ribara. Savez i beogradsko društvo spremaju za taj dan svečanu komemoraciju i zadušnice na grobu, kako bi dostojno proslavili desetgodišnjicu smrti tog našeg vodje i prvoborca.

Dr. Otokar Ribar rodio se u Postojni 19. novembra 1865 od oca ing. Ivana, rodom Čeha i majke Emilije Mohorčić iz Motovuna. Školovao se u Beču, gdje je završio i svoje pravne studije i položio doktorat 1889. Kao koncipijent stupio je u advokatsku pisarnu dra. A. Dukića u Pazinu 1890 god. G. 1892 preselio se u Sežanu kao koncipijent u advokatskoj pisarni dra Ostertaga. 1893 oženio se s Zinkom Kastalčevom iz Materije, a dvije godine kasnije se preselio u Trst gdje je otvorio svoju advokatsku kancelariju.

Bio je izabran u odbor pol. društva »Edinost«, u odbor Slovenske čitalnice i u starešinstvo tršćanskoga Sokola. Kasnije je bio izabran za starostu Sokola koju čast je obnašao do svojega odlaska u Pariz na mirovnu konferenciju. Bio je i podstarosta Sokolskog saveza i odbornik »Obca sokolska« u Pragu.

Godine 1910 bio je izabran na općinskim izborima u tršćanski općinski odbor, a ujedno kao takav i u pokrajinski sabor, gdje je kao zastupnik tršćanske okolice ostao do početka rata. Godine 1907 bio je u petom tršćanskom izborom kotaru izabran za zastupnika u Carevinskom vijeću u Beču, gdje je ostao do propasti Austrije.

Radio je i na gospodarskom polju. Suosnivač je Jadranske banke i Splošne hranilnice. Bio je u odboru Tržaške hranilnice i posojilnice. Posvećivao je svoje brige i slovenskom školstvu. 1907 sudjelovao je pri osnivanju Narodne radničke organizacije i bio je u njezinu odboru do početka rata. — U dobi od 49 godina bio je 1915 pozvan pod oružje i poslan na talijansku frontu, gdje je ostao do saziva Carevinskog vijeća 1917.

Za vrijeme Balkanskoga rata bio je predsjednik odbora za sabiranje priloga za srpski i crnogorski Crveni krst. Za taj svoj rad je dobio od tršćanske policije opomenu na koju je bio javno odgovorio. Primirje 1918 ga je zateklo u Trstu. Tada je bio od beogradske vlade pozvan u Beograd. Kao nije mogao da dobije dozvolu za odlazak, prešao je noću bez dozvole granicu i otišao u Beograd. On je tada otišao s Nikolom Pašićem kao delegat na mirovnu konferenciju u Pariz, gdje je ostao do jula 1920 godine.

1921 poslala ga je jugoslovenska vlada kao predsjednika na prvu rimsku konferenciju, u novembru te godine bio je na konferenciji u Portorose, a 1922 na drugoj rimskoj konferenciji. Te godine je također prisustvovao kao ekspert genovskoj odnosno svetomargeritskoj konferenciji.

U augustu te godine je bio imenovan za poslanika u Bruxellesu, ali ga je vlada pridržala u ministarstvu vanjskih poslova kao šefa odjeljenja za izvršenje međunarodnih ugovora. God. 1923 prisustvovao je rimskoj konferenciji za likvidaciju južne željeznice. Sa te konferencije je bio pozvan za predsjednika delegacije na konferenciji u Opatiji u paritetnoj komisiji za Rijeku. Ta konferenca se nastavila iste godine u Rimu, ali bez uspjeha. 1924 je bio imenovan u delegaciju za sklapanje trgovačkog ugovora s Italijom. Bio je također i predsjednik jugoslovenske delegacije na konferenciji u Veneciji i na nastavku te konferencije u Firenci pa je 1925 supotpisao Neptunске konvencije.

Umro je 12. januara 1927 u Beogradu gdje je i pokopan.

Iz ovih par redaka vidi se sav veliki rad dra Otokara Ribara, koji stoji na jednom od prvih mjesta u novijoj historiji našega naroda u Julijskoj Krajini.

Slava narodnom borcu i vodji dru Otokaru Ribaru!

† JANKO PRELOVEC

Suša k, 28. decembra 1936. Na Stjepanje umro je naprasnom smrću Janko Prelovec, činovnik Ujedinjene banke, u 36 god. života. U Sušak došao je prije četrnaest godina, gdje je vrlo brzo stekao veliki krug prijatelja i osnovao svoje porodično gnijezdo, daleko od svoje uže domaje, rodne Idrije. Fanatik u svem svojem radu i nastojanju, pok. Janko fanatički je ljubio svoju izgubljenu grudu i nikako se nije mogao pomiriti s činjenicom, da ona ne pripada više nama. Zato nije čudo da je razvio intenzivan rad u emigrantskim udruženjima, da je materijalno i moralno pomagao uz lične žrtve svoju braću izbjeglice. Isto je tako bio neumoran radnik u tehničkom odboru Sokolske župe i Sokolskog društva Sušak-Rijeka, gdje je vršio u dugom nizu godina mnoge teške dužnosti s puno volje, požrtvovanja, ali i uspjeha. Njegova nagla smrt rastužila je nesamo njegove najbliže, nego cijelo građanstvo Sušaka, koje je u Janku Prelovcu izgubilo velikog i žarkog rodoljuba i energičnog nacionalnog radnika. Istarski sirotani oplakuju čovjeka zlatnog srca. Ostavio je suprugu i dvije kćerke. Neka je slava nezaboravnom Janku i neka mu je lahka primorska bratska gruda! — M.

FRAN KURELAC I ISTRANI

Odnosaj Frana Kurelca, glasovitoga tvorca »Riječke škole«, prema Istri i Istranima malo je poznat, gotovo je i zaboravljen, i ako ide on u red prvih buditelja i preporoditelja narodne svijesti Kvarnerskih otoka i Istre. Dok je djelovao na Rijeci kao učitelj našega jezika mao je mnogo učenika iz krajeva i s ove i s one strane mile mu »Vučje gore«. S njima je ostao u vezi i kad se preselio na poziv biskupa Strossmajera u Djakovo pa sve do svoje smrti u Zagrebu (1874). On je svojim učenicima i prijateljima slao svoja književna djela i s njima dopisivao, pa su njegova djela bila negda raširena po našim primorskim stranama, a i danas ih možeš ondje naći. Njegov prevod »Stopa Hristovih« još se i danas čita na otoku Krku, a jamačno i na drugim otocima te u Istri, koliko je to našima preko Učke dopušteno.

Ne treba naročito isticati da je Kurelac od god. 1848 pa do smrti bio u vezi sa prvim »istarskim ljudima«, a u prvom redu sa biskupom Dobrilom. Od njegovih se pak učenika ističu ovi Istrani: Ivan Fiamin, riječki župnik, prevodilac Fenelonovih »Zgodica i nezdoga Telemaha sina Ulksova; pisac Matko Baštijan; Ivan Crnić, pisac povijesti krčke biskupije; Antun Karabajić, rodom iz Rta na Krku, kako Kurelac piše — prvi urednik »Naše Sloge«; pop Joso Gržetić, pučki pripovjedač. A ima i drugih Kurelčevih učenika koji su zadojeni naukom učiteljevom budili i probudili Istru od sna.

Neka pisma Frana Kurelca i njegovih učenika, sledbenika i prijatelja štampana su u knjizi VIII. Jugoslavenske akademije u Zagrebu, ali nisu sva pa bi bilo dobro i korisno da se pronadju saberu i izdadu i ostala, ako ih još gdje ima.

U knjižnici popa Ivana Oršića u Vrbniku — koju te on baštini od svoga strica krčkoga kanonika Matije — našao sam, među ostalim, vrlo zanimivo Kurelčevo pismo. Budući da pismo ima svoju historijsku vrijednost a neke misli još su i danas aktuelne to ga ovdje u cijelosti navodim.

Fran Kurelac piše 28. I. 1869 iz Zagreba svom učeniku Matiji Oršiću kleriku u Goricu ovo:

»Častni gospodine!
Puno mi je milo, da još koliko toliko u Vašem sjemeništu živem, premda sada već ni jednoga učenika u njemu ne ima, da je pada mnom učio. A nije mi toliko za tim, da koju do mene držite, koliko sam pohlepan za tim, da se ih nadje, što u pisanju uz me pristanu.

Da mi na Jugu po jednom zakonu uspišemo, veća nam korist otdud, nego da nam najsišnija vojska i najbolji vojvoda u pomoć stigne. Bez jedinstvenoga jezika mi nikad ništa!

Ne treba nas mnogo, koji po moju uspišu, nego dobrih. Zato, sinci, učte dan i noć, pak se ljubite, jedan drugomu opraštajte; kad se rastanete, jedan drugomu pište; tako živite; da vas nikakva napast, ni vino, ni žena, ni karte od knjige ne odmame, pače da knjiga i poštenje vaša prava napast uzbude, te tako spremni u svijet da izidijete; ta, vidite koliko je svijet na nas zinuo kao da nas misli požderati. Na tu toliku silu ne ima oklopa nad otaj da ste umni, da ste dobri i za rod svoj voljni i živjeti i umrijeti.

Eto tako je učio svoje učenike i takvom je duhovnom pičom pitao svoje pitomce naš osebniji jezikoslovac, gramatik i stilista Fran Kurelac, najdosljedniji Ilirac.

Op. ur. — Kako vidimo iz ovogodišnjeg izvještaja Matice Hrvatske, doskora će izaći u Matičinim izdanjima knjiga g. Mirka Breyera: »Tragom života i rada Frana Kurelca«, koja je plod dugogodišnjeg rada g. Mirka Breyera. G. Breyer već tri godine redom objavljuje i u »Jadranskom koledaru« veoma zapažene studije iz kulturne historije Istre.

Vrbnik (na Krku).

P. J. Gršković.

»ČOČKA I MAROČKA« IVE JARDASA

Dobili smo malu brošuricu u kastavskom dijalektu u kojoj g. Ivo Jarda opisuje staru legendu o Čočki i Maročki.

Uz Jakova Mikca i još neke koje se have našim folklorom, sada se eto javio ovom lijepom legendom i Ivo Jarda. Ako stojimo na stanovitu da je seoska kultura kod svih naroda, pa tako i kod Hrvata, posebna izrazitija stara kultura, koja je pred pedesetak godina došla u Istri do svoje kulminacione tačke, tada uvidjamo svu važnost bilježenja te naše stare kulture koja propada i nestaje. Jer dok su Talijani gradjani imali svoju gradsku sredozemsku kulturu, kultura našega sela je bila nešto posebna, ali po svojoj starosti i izgradjenosti nije nimalo zaostajala za gradskom istarskom kulturom. Jer kao što je gradska talijanska kultura bila uvjetovana socijalnim položajem gradjana, tako je i socijalni položaj našega sela uvjetovao posebnu seosku slavensku kulturu, koja je bila dio hrvatskog i ostalog evropskog seoskog kulturnog života.

Vrijednost Jardaseve legende je i u dijalektu kojim je pisana, jer je ta mala brošurica data u čistom dijalektu onoga kraja gdje se događaj odvijao, a i naš dijalekt, kao i naša autohtona seljačka kultura, nestaju malo pomalo.

Betrachtungen von Ante Dukić

Pod tim je naslovom donio božićni »Morgenblatt« oveći izbor aforizama iz djela Ante Dukića »Pogledi na život i svijet«. Aforizme je preveo Norbert Jeglič.

Drago Gervais na engleskom

Miss Mary Vidošić prevela je poznatu pjesmu Draga Gervaisa »Pod Učkun kućice bele« na engleski jezik i štampala je u nekim američkim listovima.

Pjesma Ante Dukića »Udes« na engleskom

Američki dnevnik »Hudson Dispatch«, što izlazi u Union City-u (New Jersey), donio je dne 23. XI. pjesmu Ante Dukića »Udes« iz njegove zbirke »Od osvita do sutona«. Istu pjesmu donio je dne 5. XII. također dvojezični polumjesečnik »Jugoslavien« — The Yugoslav u Detroitu (Michigan). Pjesmu je prevela Miss Mary Vidošić, saradnica »Istre« i »Jadranskog koledara«.

»Marija devica« na slovačkom i češkom

U božićnom broju nitrijanske »Nezavislosti« izašla je čakavska božićna balada Ante Dukića »Marija devica« u slovačkom prevodu prof. dra. Vojtjeha Mierke, koji je tu pjesmu dao također posebno otisnuti i otmjeno opremiti, da je razasla sa čestitkom za novu godinu na svoje prijatelje i znance. Istu pjesmu donio je praški dnevnik »Narodni Střed« dne 3. o. mj. u svojem nedjeljnom zabavnom prilogu »Československa Rodina« u češkom prevodu Jana Hudeca.

INTERES RUMUNJSKOG UČENJAKA ZA ČAKAVŠTINU

»Obzor« od 1. I. donosi u bilješci »Rumunjski časopis o hrvatskom kulturnom životu« sadržaj posljednjeg broja organa historijsko-filološkog društva u Jasju »Arhiva« što ga uređuje tamošnji sveučilišni profesor Dr. Ilie Barbulescu, te navadja i slijedeće: U prvoj raspravi »Podrijetlo imena obitelji Mic i nova teorija o formiranju jezika i naroda rumunjskoga« nastavlja prof. Barbulescu svoja istraživanja, koja je iznio u djelu »Individualitet romanskih jezika i stari slavenski elementi« (Bukurešt, 1929.). U toj raspravi spominje neke značajne čakavske riječi iz djela Ante Dukića, koji je u prijevodima Georga Morosanu poznat i rumunjskoj javnosti. Na temelju Dukićeva stiha »Hči njih je umrla mićihna« (iz čakavske pjesme »Marija devica«) analizira Barbulescu etimologiju riječi »mićihna«.

LIČEN:

»SPOMINI IZ SIBIRIJE«

Pod tem naslovom je izdal naš rojak g. A. Ličen svoje spomine iz ruskega uvjetništva. Kot avstrijski vojak je prišiel avtor u jetništvo na gališki fronti. Od tu je šel u Afganistan, potom u Perzijo in dalje na Kavkaz, potom pa v Odeso, Kijev in Moskvu. Čez nekaj časa pa so ga poslali na obalo ledenoga morja. Usoda ga je potom prinesla na Daljni vzhod, Mongolijo itd. Obiskal je tudi Tibet in je bil menda prvi Slovenec, ki je stopil v sveto mesto Lhasa. Knjiga je pisana s fantastično živahnostjo in se prav lepo bere. Obsega 156 strani male osmerke. Cena je Din 12.— (Agis).

PREDAVANJE U ISTARSKOM AKAD. KLUBU

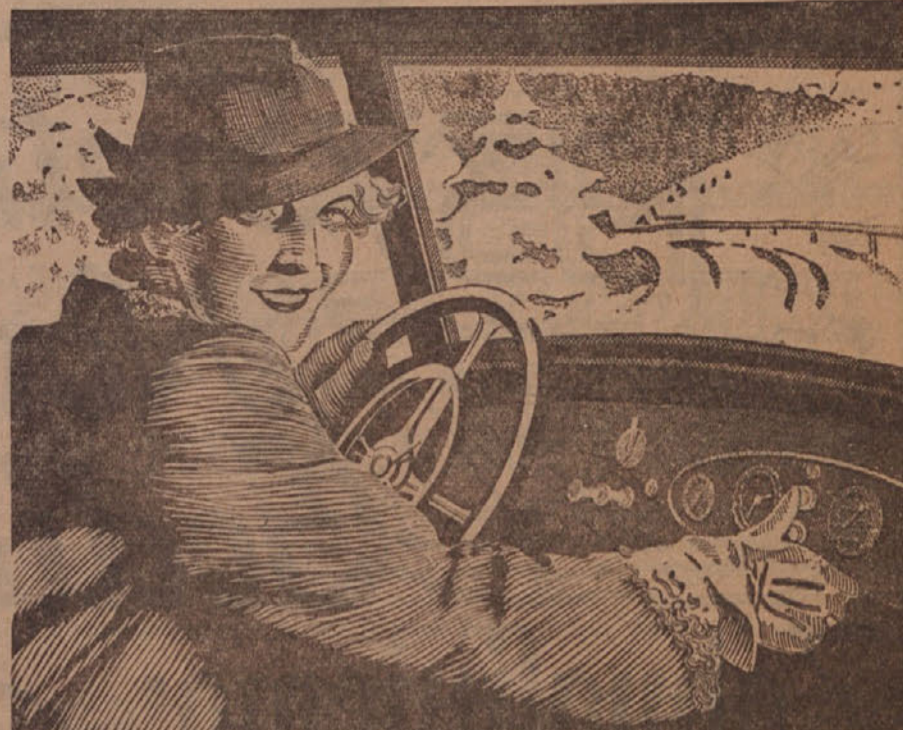
Prošle subote održao je u klubu predavanje g. V. S.: »Poslijeratne političke prilike u Istri«, a slijedeće subote 9. januara održat će kol. Josip Percan predavanje: »Istarska čakavska lirika. Paralela: Gervais—Balota«. Predavanja se održavaju u klupskim prostorijama na Marulićevom trgu 7. Pristup svakom slobodan.

NOVO POVJERENISTVO »GORTAN-BAZOVICA« U BAKOVIĆIMA KOD FOJNICE

Društvo »Gortan-Bazovica« iz Sarajeva je u nedjelju na dan 27. pr. mj. osnovalo povjereništvo u Fojnici sa ciljem da prikupi sve naše emigrante zaposlene u rudniku Bakovići kod Fojnice (novootvoreni rudnik zlata). — Ovo je po redu peto povjereništvo na području našeg udruženja. Naime: Zenica, Breza, Vareš, Kakanj i sada Fojnica-Bakovići. »GORTAN-BAZOVICA« — SARAJEVO

JUBILEJNI OBČNI ZBOR »NANOSA« U MARIBORU

Društvo »Nanos« u Mariboru vladno obvešća vsa bratska društva, da se bo vrši v nedjelju, dne 10. januara 1937 ob 9. uri v dvorani Narodnoga doma u Mariboru, v jubilejni obči zbor imenovanega društva. Bratska društva so vladno vabljena, da se udeležijo občenoga zbora po svojih zastopnikih.

LAKO STARTANJE

SIGURNA VOŽNJA

Novi

Mobiloil
ARCTIC

STANDARD-VACUUM OIL COMPANY OF JUGOSLAVIA, INC.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

ZABAVA ISTRANA U ZAGREBU

Kako svake godine tako će se i ove održati tradicionalna zabava Istrana sa programom i plesom. To će biti dne 16. januara u 8 i pol sati naveče u prostorijama »Kola«. Zabavu priredjuje društvo »Istra« i »Istarski Akad. Klub«.

Na zabavi izvest će se birani program, održat će se tombola i onda ples. Isto tako neće izostati dobar buffet i dobro piće.

Ulaznice se mogu već sada dobiti kod društva »Istra«, Žerjavićeva ulica 7 — dvorište, gdje se rezerviraju i stolovi.

IZ ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA U ZAGREBU

Za klupsku menzu darovali su još: gdja Nikolina Sovdat Din 150.—; g. Ivan Stari Din 60.—; Dr. Vlada Marković Din 30.—; Dr. Vladimir Ribar Din 100.—; Dr. Mirko Mermolja Din 50.—; Dr. Ciril Nemeč Din 100.—; g. Lujo Mohr Din 10.—; Dr. Stevo Sagadin Din 50.—; g. Roman Marčelja 7 kg mesa; gdja Zora Srdoč 5 kg masti; g. Požar, trgovac, 200 mandarinki i g. Dr. Ivo Ražem 50 lit. vina i 5 kutija cigareta. Istarski studenti najtoplije zahvaljuju plemenitim darovateljima, koji su nam tako omogućili da smo lijepo proveli Božićne blagdane.

PRILOZI ZA ZIMSKU POMOĆ »ISTRI« U NOVOM SADU

Za zimsku pomoć Prosvjetnom i potpornom društvu »Istra« u Novom Sadu priložili su: Novosadsko električno d. d. Din 500.—; Stedionica dunavske banovine Din 250.—; Gradska stedionica Din 200.—; Kolo srpskih sestara Din 200.—; g. Vjekoslav Karlavarić, direktor Gradske stedionice Din 100.—; g. Vladimir Lj. Stefanović, trgovac Din 100.—; Trgovacka i obrtna banka Din 100.—; Ujedinjeno osiguravajuće d. d. Din 100.—; »Kroacijas«, osiguravajuće d. d., filijala Novi Sad Din 100.—; »Sava« osiguravajuće d. d. Din 100.—; Firma Eler-Blatman Din 50.—; Firma Behermelhar Din 50.—; Firma »Jugoperla« Din 50.—; Novosadska fabrika kabela Din 50.—; Irma »Kontinental« d. d. Din 50.—; g. Dr. Ivan Prudan, apelacioni sudija Din 60.—; Obitelj g. Mandića Din 50.— i polovno odijelo; Prva Hrvatska stedionica, filijala Novi Sad Din 50.—; Firma »Braća Krajević« Din 40.—; Obitelj g. Mrakovića, apel. sudije Din 50.— i odijelo; g. Ing. Darko Petrović Din 20.—; gdja Svetlana Vukašević Din 10.—; gdja Kosana Vlaškalić Din 10.—; gdja Vera Jonkeš Din 10.—; gdja Kaja Živančević Din 10.—; gdja Gonka Koočić Din 10.—; g. Vojin Potkonjak Din 5.—; g. Kostić N. Din 50.—; g. Rudolf Hacker Din 10.—; Firma Reicer i Krishaber Din 20.—; g. Leopold Fleš Din 10.—; Firma »Ivan Rogulja« Din 10.—; g. August Cigler Dni 10.— Ukupno Din 2435.—

U odjelju, obući i živežnim namirnicama priložili su: g. Fratričević Jovan, g. Stevan Dunđerov, g. Jovan Strajin, g. dr. Kobal, g. Nova Šević, g. Lazar Miroslavljević, g. Eugen Klajn, g. Bjelčić Dimitrije, g. Predrag Popović, gdja Fani Frank, g. Boža Jančić, g. Evgen Ledener, Firma »Bata«, Firma »Tekstoprodukte«, Firma »Trikotaža«, Knjižara »Natošević« firma »Bazare«, poštanska ul. 7. firma »Jugotrikotaža« i firma »Lafajete«.

Plemenitim darodavcima Akcioni odbor za zimsku pomoć najtoplije se zahvaljuje.

Odbor za zimsku pomoć apeluje na one koji još nisu dali svoj prilog tako isto i na one koji su obećali a nisu priložili.

IZ SOCIJALNOG OTSJEKA DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Ispravak iz prijašnjih brojeva: — Di. Zuglić prof. Srećko: 80.— Din; (objavljeno 20.— Din) Rubelli pl. Vjekoslav: 100.— Din. (objavljeno 10.— Din).

Darovali su za zimsku pomoć Socijalnom otdjelu: Za Božićnicu: — Ražem dr. Ivo: 30 i vina, 15 kg kruha, 6 kg bakalara, 2 i po litre ulja, 3 kg bijelog brašna, pola kg suhog grozdja, pola kg šećera, pola kg kave, 5 kg krumpira, 5 citrona, 15 kutija cigareta »Ibare«; Jugoslovenska matica umih mlhvyvy Jugoslovenska matica (ženska sekcija) 200.— Din.

Cotić i par cipela, 1 gumene čizme; N. N. i par cipela; Petrić Pančič 10.— Din; Leverić Mate 20.— Din; N. N. i par ga-loša, i šal, i ženska oprava. — Plemenitim darovateljima najljepše se zahvaljujemo. Socijalni otdjek društva »Istra« u Zagrebu.

OBČNI ZBOR »GORICE« V PTUJU

Ptuj. — »Gorice«. V soboto, dne 16. t. m. ob pol 20 uri se bo vršil v prostorih gostilne Kravina prvi redni občni zbor našega društva z običajnim dnevnim redom. Vse člane vabimo in pozivamo, da se občenoga zbora polnoštevno udeležite.

Z ozirom na načelno odobritev predzadnjega članskega sestanka, da bi se naj otvori-tečaj za italijanski jezik, je odbor sklenil ta predlog realizirati toda samo pod pogojem, da se priglasit zadostno število interesov. Prijave sprejema tov. predsednik. Prijaviti se je najpozneje do občenoga zbora, to je do 16. t. m. — P. L.

IZ UDRUŽENJA ISTRATRSTGORICA U BEOGRADU

Udruženje »Istra-Trst-Gorica« u Beogradu priredilo je i ove godine svoje tradicionalne Nikolinje i Silvestrovo. Nikolinje je u svakom pogledu uspjele.

Naročito je interesantan bio govor sv. Nikole u domaćem dijalektu. Program je bio obilnat i stvorio je kod publike osobito raspoloženje, tako da će mnogima ovo Nikolinje ostati u lijepoj i dugotrajnoj uspomeni. Silvestrovo veće priredjeno je u prostorijama Akademije Nauka. U dupkom puno dvorani: bilo je ne samo naših emigranta nego i mnogo prijatelja i simpatizera Istre. Među ostalima bili su na dočeku Nova godine i naši eminentni predstavnici. Uspjeh ovih priredaba bio je kako u moralnom tako i u materijalnom pogledu potpun. Raspoloženje u publici bilo je odlično, tako da se ona počela razlikovati istom pred zoru. Na tim priredbama svirao je naš odlični društveni jazz »Istra«.

Pored tih priredaba potrebno je napomenuti, da je Udruženje priredilo ove godine za svoje besposlene i siromašne članove Badnju večer i Božićnicu u svojim prostorijama. Na Badnju večer priredjena je večera za tridesetoricu, a isto toliko ručkova je dato na prvi i drugi dan Božića. Na dan Božića prisustvovali su ručku predsjednik Saveza i društvena uprava sa predsjednikom g. Blažić Zvonimiru koji ima u tom pogledu naročitih zasluga.

Osim toga Udruženje priredjuje svake subote i nedjelje u svojim prostorijama čajanke, čiji je prihod namijenjen socijalnom zbrinjavanju, pošto i ovo društvo ima kao i ostala emigrantska društva velik broj nezaposlenih članova.

1937 Sretna Nova Godina!

Zahvaljujemo:

Našim mušterijama!
na povjerenju, koje ste nam u ovoj godini ukazali, te Vam obećajemo, da ćemo Vam i u novoj godini služiti još bolje i još jeftinije.

Prijateljima našeg rada!
na moralnoj pomoći i potpori, koju ste ukazali našem radu koji ide za tim da stvori blagostanje za sve nas.

Našim dobavljačima!
na indirektnoj saradnji, kojom ste nas pomogli da ispunimo našu glavnu zapovijest: Služba mušteriji. Obećajemo Vam, da ćemo i nadalje svim silama raditi na unapredjenju jugoslavenske industrije.

Našim saradnicima!
na predanoj i iskrenoj saradnji oko stručnog obuvanja jugoslavenskog naroda, za odanost i požrtvovan rad u službi našim mušterijama.

**Svima vam najiskrenija
hvala i sretna**

Nova Godina 1937

Bata

39.-
49.-

29.-

59.-

99.-

129.-

149.-

109.-

